

sunt peccare, et etiam absque peccato possunt eligere malos, putantes esse bonos, et hoc ex permissione Dei in vindictam contra peccata. Electiones humanae etiamsi sint bonae, tamen suapte natura una est melior alia. Nam electio per clericos est melior suapte natura, quam ea, quae fit per saeculares, quia clerici magis noscunt clericos, quam saeculares; item clericus ratione status est magis affectus divinis, quam saecularis; et clericus habet majorem influxum Dei, quia, caeteris paribus, dedicatus est divinis. Inter electiones autem saecularium melior est electio principum, quam populi. Etiam inter electiones faciendas per clericos melior est, quae fit per summum pontificem et per cardinales, quam quaecunque alia, quae fit per alios inferiores; nam haec fit per electissimos viros, quales debent esse cardinales, instituti ad curam ecclesiae. Haec electio sicut est optima, quum est ordinata, ita est pessima, quum est inordinata. Post hanc electionem succedit electio per suffraganeos cum metropolitano, et post hanc succedit electio canonicorum, quae est in Germania. Hae electiones ita se habent ad invicem, quod non omnibus nec ubique expedit eadem electio; sed juxta qualitates temporum, locorum et personarum diversae sunt electiones instituendae.

Ex his conclusit respondendo ad I. canonem nullam mutationem faciendam circa electiones.

Respondit dicentibus debere restitui electiones suffraganeis, quia id est de jure divino, dicens, quod ex hoc debent eis denegari, quia, tenentes praedictas electiones esse de jure divino, male sentiunt de fide. Sequeretur enim ex positione eorum, nunc non esse ecclesiam; quia, si ea electio esset juris divini, omnes electiones aliter factae sunt falsae; ergo episcopi non sunt episcopi, ergo error in ecclesia. Quare nullatenus dicendum est, de jure divino hujusmodi electiones esse. Neque his obstant aliqua dicta sanctorum, qui videntur dicere, has electiones esse divinas. Nam sancti non loquuntur de jure divino ita stricte, ut loquimur nos; sed omnes leges ecclesiasticas vocant divinas, quia sunt a Deo, quum sit opus spe-

ciali auxilio Dei ad condendas leges ecclesiasticas. Quae enim renovare antiquitates procedit ex instinctu diaboli.¹ Et hinc est, quod non quaerimus renovare jejunia et austeritates ecclesiae, quae sunt contra carnem; sed volumus hujusmodi electiones, quae inducunt novitatem in ecclesiam et sunt secundum carnem. Praeterea si hujusmodi electiones essent de jure divino, primi sanctissimi episcopi non fuissent episcopi; prout fuerunt instituti ab apostolis, qui mittebantur ad praedicandum ethnicis, nullo praesupposito assensu populi.

Ad argumentum, quod dicitur, has electiones renovandas, quia sunt antiquae, respondit: Imo non renovandae, quia sunt antiquae, et antiquatae tamquam malae. Quamvis enim illae electiones fuissent bonae apud antiquos, tamen possunt non esse bonae apud nos. Approbavit, quod dictum fuerat de malis electionibus, quae fiunt in Germania. Dixit se dubitare de Gallis id quaerentibus, ne ad hoc inducantur, quia deserti a Deo, forsitan propter aliqualem separationem factam ab eis tempore concilii Basileensis.

Et quoad hunc I canonem approbat dictum Quinqueecclesiensis;² sed examen positum in ipso canone non placet; sed examinatio ejus est totus discursus vitae suae.

¹ De hoc dicto Lainii aliusque ejusdem sententiae etiam Palaestum in suis actis concilii Tridentini mentionem facit. Juxta Palaestum Lainius dixit: „Igitur in reformatione non spectanda est omnino antiquitas nec etiam exemplum hujus vel illius sancti; sed tantum, an inserviat charitati pro presenti tempore. Non est autem dubium, quod generaliter modus eligendi per clericos melior est, quam per laicos; quoniam facilius clerici notas habent mores clericorum quam laici, et Deus etiam facilius eis influit.“ Theiner II. 660.

² Episcopus Quinqueecclesiensis, Georgius Drascovitus, orator caesaris Ferdinandi, 28. Maji ejusdem anni votum suum de primo canone deque aliis propositis dixerat. Occasione autem primi canonis vehementer in tollendis abusibus circa episcoporum electionem institerat. Oratio ejus juxta Theiner (II, 286) hoc habuit exordium: „Primas canon nimis arduus ac difficilis est; leges autem possibiles esse debent. Neque populus ullo modo admittendus est in electione episcoporum; sed electiones ipsae capitulis, nominationes principibus, confirmationes papae reserventur. In quibus abusus, qui irrepserunt, renovandi sunt. De

Quoad II. canonem¹ placet, quod omnes consecrentur. Nam qui non intendit perseverare in vita ecclesiastica, tenetur restituere omnes fructus, quos percepit. Improbavitque dictum illorum, qui dixerunt, episcopos non consecratos non habere votum in hoc concilio; quia hoc est actus jurisdictionis, non ordinis. III. placet. IV. placet; sed non fiant episcopi titulares nisi ex necessitate, et eis provideatur de idonea portione.

Reprobavitque opinionem illorum, qui dixerunt, titulares non esse veros episcopos. Quod dixit esse erroneum, quia tales consecrantur, ut caeteri episcopi, et si tales non essent episcopi, ecclesia erraret, quae tenet, consecratos ab eis esse vere consecratos; alioquin sequeretur non esse consecratos plures sacerdotes, et ex consequenti populus esset idololatra. Et hos episcopos esse necessarios, ait, propter magnas dioeceses, quae non expedit, ut dividantur in aliquibus partibus, prout in Germania, in quibus necessaria est potentia ecclesiasticorum. Deinde probavit, quod potest congrue fieri absoluta ordinatio, quae est duplex. Quaedam est illius, qui ordinatur non ad unam ecclesiam, sed indifferenter ad omnes, prout fuerunt ordinati apostoli, et haec est ordinatio evangelistarum, quae praefertur ordinationi episcoporum, qui ordinantur ad certas ecclesias. Alia ordinatio absoluta potest fieri ejus, qui non est ordinatus ad aliquam ecclesiam, nec habet jurisdictionem in aliqua ecclesia; adducens exemplum Paulini episcopi Nolani, qui ordinatus fuit presbyter ad nullam certam ecclesiam. Nec est necessarium, ut omnes ordinentur alligati aliquibus ecclesiis; nam fratres mendicantes

qualitatis autem episcoporum satis actum est in praecedenti sessione; sed an ea observentur, hoc opus, hic labor est. In electionibus enim multi abusus orti sunt, praesertim in Germania. Admittuntur enim pueri ad canonicatus, etiam qui versati sunt in scholis haereticorum. Praeterea nullus doctus admittitur, sed tantum nobilis. Ita fit, ut quum praeficiendus est episcopus, nemo dignus inveniat. Reliquam partem ejus voti vide apud Theiner I. c.

¹ Can. II. titulum habet: De consecrationibus episcoporum. Theiner II. 265.

debent mutari per diversa monasteria, et hoc expedit eis.¹

Quoad aetatem ordinandorum nil immutandum esse de his, quae habent jura posteriora, quia post statuta posteriorum conciliorum non successit aliqua causa mutandi decreta ab eis facta. Incontinentiamque clericorum non esse ex defectu aetatis, sed ex defectu educationis. Educuntur igitur juvenes in castitate, et habebimus castos sacerdotes. Dixitque, quod videtur esse instigatio daemonis ad destruendum sacerdotium, dum sub praetextu castitatis inducit, ut presbyteri fiant senes, ad hoc scilicet, ut nullus fiat presbyter. Inducit etiam diabolus ad statuenda ea, quae destruunt sacerdotium, sub praetextu, quod diaconus non fiat, nisi sciat praedicare, et alia hujusmodi.

Praeterea quod reformatio non consistit in legibus condendis, sed in observantia legum. Tres autem leges videntur esse necessariae ad reformationem: 1° ut unusquisque ingrediatur ad ecclesias canonice; 2° quod ecclesiastici ministrent canonice; 3° quod fiat magistratus, qui diligenter curet observari praedictas leges. Non placet, quod dicitur, quod celebret semel in mense; debent enim celebrare ad minus quibuslibet diebus festivis. Debentque recipi pueri in ecclesiis, ut ibi educerentur, et postea si eis non placeret in illis manere, recedent jam bene educati. Dixit providendum, ne dentur ecclesiae consanguineis; hoc enim maximum malum in ecclesia est, ut ratione sanguinis curae ecclesiasticae conferantur ineptis. Abolendi sunt abusus, dum beneficia dantur ambitiosis, videlicet id appetentibus; abolendae sunt resignationes salvis fructibus, quae destruunt ecclesias. Quoad seminarium placet; sed statuendi sunt plures magistri in diversis scientiis. Laudavitque scholasticos; nam scholastica scientia valde illuminat intellectum.

¹ Addimus ex relatione Palaeotti apud Theiner II, 660: „Cuperet autem (Laimius) distribui per provincias aliquot episcopos a summo pontifice, qui assidue invigilarent, an a pastoribus sua munia rite praestentur et decreta s. synodi observentur.“

Dixit etiam, quod lex divina praecepit universalis, lex autem ecclesiastica praecepit particularia, quae sunt adminicula ad observanda praecepta divina; et quia haec particularia sunt de rebus, quae patiuntur mutationes. Ideo in ecclesia debet esse princeps, videlicet papa, qui dispensat quando opus est. Non debet autem dispensare ad utilitatem propriam, sed communem. Quae potestas ei data est immediate a Christo, et ideo non potest aliquo modo tolli, quia inferior non potest contra superiorem; nam esset contra Christum, qui dedit hanc potestatem, si tolleretur; et quod si ei alligaretur potestas dispensandi, hoc succederet aliquando contra charitatem. Si dicatur, quod dispensator male utitur auctoritate, respondendum, quod non propter hoc potest tolli, quia si fieret hoc, fieret per legem positivam, quod esset nullum, quia princeps ecclesiasticus poterit cum illa dispensare. Nec princeps potest ad hoc obligari, etiam ex voto, quia ad tale votum non tenetur, quum accidit casus dispensandi ex charitate. Ad removendum autem abusus dispensationum, remedium esset: 1° ut praeceperetur populis, quod non peterent dispensationes absque magna causa; 2° ut dispensationes fierent gratis, et, ubi necessarium esset, imponeretur poena solutionis pecuniarum; ea pecunia distribueretur in usus pauperum. Dixitque, dispensationes esse antiquas, ut patet de Paulo, qui reconciliavit, quem antea excommunicaverat.¹

¹ Ex Palaeotti actis concilii: „Tum alia multa addidit de dispensationibus et de exemptionibus adversus ea, quae nonnulli in summum pontificem dixerant, ac demum de ecclesiastica disciplina constituenda. ostendens hoc caput proprium esse Sⁿⁱ Di Ni, qui est pastor universalis ecclesiae; quum praesertim plurima ad ejus curiae mores atque instituta pertineant, quibus ipse rectus pro sua sapientia ac rerum usu poterit consulere. Nec s. synodum in his esse occupandam, quae minori negotio majorique fructu Sanctitas sua erit constitutura. Quumque hic summi pontificis auctoritatem vehementius extolleret, non mirum, dixit, Gallos, qui post concilium lapsi essent, nunc iustas erroris sui poenas persolvere.“ (Theiner I. c.) Id quod ultimis his verbis et simul in textu p. 127 de Gallis innuitur, Lainius jam supra p. 88 significavit.

E.

Secundum votum de reformatione.

(Theiner, Acta. auth. concilii Tridentini II, 422.)

Generalis soc. Jesu protestatus est, se nihil velle dicere in praedictum sedis apostolicae. Vicarius Christi pontifex romanus cognoscitur spiritualiter, dum cognoscitur ejus suprema auctoritas; cognoscitur etiam temporaliter, quando attendimus ad temporalia, quae sunt in pontifice, puta divitias et hujusmodi. In canonibus his¹ tollatur nimia prolixitas. Caveamus, ne recedamus a decretis sanctorum patrum. Et faciendae sunt leges, quae habeant executionem; haec autem leges non sunt hujusmodi, et quum tangeant omnes, exceptis episcopis, ideo non videntur justae.

In I.²: Fiant orationes publicae et privatae, sede vacante, ac etiam in praedicationibus. Inducendus est populus ad confessionem et communionem, ut oratio melius exaudiat. Dicatur, digniores, et addatur aliquid de aetate. In quacunque provincia eligantur tres sancti viri, quorum iudicio proponantur promovendi ad episcopatum. Praecipua ratio episcopi eligendi est, ut non indigeat examine. Remaneat verbum, gratis. Ubi dicitur, in secundo consistorio, dicatur, si ita res exigat. Si pontifici placet, ut hic tractetur de cardinalibus, fiat de eis canon specialis. Deleatur illa clausula, postremo etc., quia videtur increpare pontificem. — In II.³ dubitat, quod hoc non mandabitur executioni. Et dato quod mandaretur, nescio, an proderit ecclesiae, quod hujusmodi concilia celebrentur. Nam ex his poterunt succedere de facili schismata. Novus episcopus 1° anno visitet dioecesim. 2° cogat synodum episcopalem, 3°

¹ Loquitur de canonibus XXI, qui a patribus examinabantur a die 11. Septembris 1563 usque ad 2. Octobris ejusdem anni. Isti „canones reformationis“ inveniuntur apud Theiner II, 371 ss.

² Canon primus agit de promovendis ad cathedrales ecclesias.

³ Canonis secundi materia est conciliorum provincialium celebratio.

accedat ad concilium provinciale. Nec statuendum est aliquid de tempore concilii generalis, quia esset mutare dominium ecclesiasticum, quod debet esse monarchicum. Dixit, quod regulares deberent convenire in concilio provinciali, sicut in concilio generali. Nec in conciliis provincialibus debet derogari statutis regularium, quia sunt confirmata a sede apostolica; nam episcopi debent favere regularibus in suis privilegiis.

In IV. dubitat, an praeceptum munus episcoporum sit praedicare, vel potius offerre et orare pro populo. Dicitur ergo, quod episcopus alat praedicatores expensis suis. Nam iniquum est praecipere, ut populi alat praedicatores, quia hoc pertinet ad episcopum. Nec dicatur in particulari de tempore praedicationum, sed in generali. Permittatur regularibus praedicare in ecclesiis suis; scriptum est enim: „Noli prohibere benefacere eum, qui potest; si vales et ipse benefac.“¹

In V.: Justum est, ut episcopus non iudicetur nisi ab episcopo. Non admittantur contra eum testes, nisi fide digni. Sed in causis minoribus debent procedere contra eos archiepiscopi. Quod si sunt haeretici, prohibeatur iis praedicare; sed non ligentur manus pontificis, quando expeditur alio modo contra eos procedere.

In VI.: Quia in dominio regis Philippi vult ipse rex, ut tollantur exemptiones, et episcopi bene vivant, in his bonum est, ut ipsae exemptiones tollantur. In aliis autem locis, ubi domini temporales id nolunt aut episcopi sunt infames aut haeretici, non sunt tollendae exemptiones capitulorum; sed pro iis episcopis, quibus subduntur canonici, fiant aliquae leges de suppellectili, et quomodo debeant se habere erga consanguineos. Fiatque lex, quomodo danda sunt beneficia consanguineis. Cassentur injustae pensiones, nec dentur pollenibus solo titulo, sed pauperibus episcopis. Qui non sunt utiles aut sufficientes, dentur eis coadjutores, et qui, ut fugiant residentiam, volunt renuntiare episcopatum, non admittantur, sed cogantur laborare. Et

¹ Prov. 3, 27.

sicut fit iustitia, ut capitula subjiciantur episcopis, ita episcopi se habeant cum capitulis juxta jus commune. Habeatur ratio exemptionis collegii Complutensis ac etiam universitatis Lovaniensis et Parisiensis. Ubi dicitur: quorum consilium sequi non teneantur, addatur: si id ex conscientia judicaverint.

In VII.¹ non detur aequalis potestas omnibus, sed alia distantibus ab Urbe, alia iis, qui sunt prope Urbem, et alia viris probatis, alia viris minus probatis. Et in his concessionibus nil praepudicetur inquisitioni. Nihil autem praepudicabitur, si tantum absolvant in foro conscientiae. Et ideo hujusmodi auctoritas poterit dari episcopis, et ut etiam possint alios ad id deputare.

VIII. de doctrina in lingua vulgari non placet. In IX.: fiat poenitentiarum, ubi fieri potest. X. et XI. placent. In XII.: Illi, qui sunt privilegiati et non abutuntur suis privilegiis, remaneant in eorum privilegiis. Milites Hierosolymitani, quando redibunt ad sua principia essentialia in observanda eorum regula, conserventur in suis privilegiis. In XIV.: Sicut fit unio beneficiorum pauperum, ita fiat divisio canonicatum divitum. Fiat caput speciale de pensionibus; et 1° ecclesiae non graventur indebite pensionibus, 2° dentur benemeritis tantum, 3° praefigatur limes et terminus pensionibus. XV. placet. Sed mirum, quod Romae offeruntur in concha multa milliaria aureorum, et possunt accipi; sed quatrini, qui projiciuntur in concha, quando aliquis baptizatur, non possunt accipi. XVI. et XVII. placent.

¹ Canon VII. ita sonabat; „Ut episcopi plenius ac facilius munus suum ad commissi sibi gregis utilitatem possint exercere. liceat eis in irregularitatibus omnibus ex delicto provenientibus, excepta ea, quae oritur ex homicidio voluntario, et exceptis aliis deductis ad forum contentioinum, dispensare, et in quibuscumque casibus occultis, etiam sedi apostolicae reservatis, delinquentes quoscumque sibi subditos in diocesi sua per se ipsos, aut vicarium ad id specialiter deputandum in foro conscientiae gratis absolvere. imposita poenitentia salutari. Idem et in haeresis crimine in eodem foro conscientiae eis tantum, non eorum vicariis, sit permissum.“

In XVIII.: Unum beneficium sufficiens uni tantum detur, et habentes plura teneantur renuntiare infra tres menses. Nec sufficientia requiratur juxta nobilitatem personae, sed ministerium officii, ad quod designatum est beneficium illud; quia ecclesia non ordinatur ad ministros, sed ministri ad ecclesiam. Potest unus habere plura beneficia in utilitatem ecclesiae, puta quando deest pluralitas idoneorum pastorum, et ratione excellentiae aut in sanctitate aut in literis aut in nobilitate; ratione quarum conditionum unus potest magis prodesse pluribus, quam plures uni.

XIX. placet, ubi fieri potest. XX. placet, sed pontifex, quando ei videbitur, poterit dispensare. XXI placet, dummodo non fiat injustitia; nec convenit, ut aliquo modo ligentur manus summo capiti, cui nullo modo praëjudicandum est.

Pars altera.

Disputationes morales.

Instructiones.